

Sälén - en klar bevarandeframgång och källa till konflikt i Östersjön

Problem orsakade av säl har växt till ett av de största hoten mot Östersjölandernas småskaliga kustfiske. Gråsälpopulationen har kontinuerligt växt och beräknas i Östersjön nu ligga kring 60 000 individer. Sälén betydningsfulla fångstförluster för fiskerisektorn genom att den äter och skadar fisk i och i närheten av fångstredskapen, skadar dessa och påverkar fiskbestånden.

För att kartlägga situationen kring hur olika länder har arbetat mot att mildra denna långvariga utmaning, samlade Naturresursinstitutet i Finland sina akademiska samarbetspartners från Sverige, Danmark och Estland samt en gräsrotsorganisation från Åland, som aktivt jobbat med dessa frågor. Eftersom det under de senaste decennierna gjorts många studier av och med Östersjölandernas forskargrupper, önskade RESOCO projektet insamla både naturvetenskaplig och samhällsvetenskapliga forskningsrön och på basen av dessa resultat sammanställa slutsatserna. Denna översikt omvärderar nuvarande förvaltningskriterier för Östersjöns gråsälpopulation samt analyserar goda konfliktlösningsexempel som används i de olika länderna, både på regional och nationell nivå. Målsättningen var även att föreslå en färdplan som gjordes i form av ett seminarium med inbjudna panellister i Helsingfors 23-24.8.2022.

Utgångspunkten för RESOCO projektet var att samordning av konfliktlösningar kring sälproblematiken både kräver olika förvaltningsmedel och politisk vilja för att vara genomförbara. De typer av åtgärder som projektet fokuserade på var: 1) tekniska lösningar för att minska sälarnas orsakade skador på fångst och fiskeredskap, 2) jakt och andra mänskliga aktiviteter som påverkar beteende hos säl och sälpopulationer, 3) ekonomiska åtgärder som används för att stödja fisket och fiskarens förmåga att hantera utmaningar orsakade av säl, samt 4) institutionella instrument för att mildra konflikter som

Deltagare vid RESOCO seminariet i Vik, Helsingfors 23-24.8.2022. Från vänster: Herki Tuus (Estland), Åsa Waldo (Sverige), Sara Königson (Sverige), Sven-Gunnar Lunneryd (Sverige), Jouni Heinikoski (Finland), Nelson F. Coelho (Danmark), Christine Aminoff (Sverige), Viktor Eriksson (Åland), Nynne E. Lemming (Danmark), Markus Vetemaa (Estland), Petri Suuronen (Finland), Nils Månsson (Sverige), Kristina Svells (Finland), Edvard Lilles (Estland), Pekka Salmi (Finland). Foto: LUKE

uppstått på grund av den växande gråsälpopulationen.

Slutsatserna framhäver att situationen är mycket komplex. Ur fiskarnas synvinkel bör sälbestånden kunna avgränsas mer effektivt, eftersom tekniska lösningar inte är varaktiga men även medför betydande kostnader och mer arbete för alla inblandade. För att lindra problemen och utmaningarna i Östersjön krävs inte bara en bred kunskapsbas kring de situationer som behandlas utan också ett helhetstänkande som är övergripande för hela Östersjöområdet. Inga åtgärder kan ensamma korrigera situationen utan det behövs en kombination av ett flertal åtgärder på olika samhälls- och regionala nivåer för att saken skall kunna tas vidare. Det finns sålunda inga genvägar i denna komplexa situation.

Diskussion kring förändringar i gråsälpopulationens storlek, HELCOM:s rekommendationer och internationella avtal kartlades inom projektet. Resultatet visar att bl.a. en bred diskussion och en gemensam förståelse kring vilket tal som man skall anta i HELCOM:s rekommendation som "acceptabelt antal säl" krävs för att framtidens skydd av säl och fiskerisektorns möjlighet till överlevnad skall nå en balans.

Bredare samhällsinsatser samt ett aktivt och effektivt samarbete mellan grupperingar som har olika ståndpunkter i frågan behövs för att skapa en gemensam för-

ståelse och utveckla potentiella förvaltningsverksamheter och bevarandeåtgärder. Det är inte enbart sakfrågan utan även den länge pågående konfliktsituationen mellan de olika grupperingarna (fiskerisektorn och naturskyddsaktörer och intressenter) som bör lösas.

De flesta länder i Östersjön har förvaltningsplaner för säl, men inte alla. Det behövs sålunda uppdatering av planerna där alla viktiga intressenter bör vara inblandade. Även en diskussion om huruvida Östersjölanderna behöver en gemensam förvaltningsplan för gråsäl bör aktualiseras.

Projektet behandlade till en del EU:s handelsförbud mot sälprodukter. Förbudet förhindrar ett hållbart ekonomiskt utnyttjande av en värdefull naturresurs samt begränsar de socioekonomiska fördelarna med säljakt som varit relativt låg och där endast en del av jaktkvoten har utnyttjats. RESOCO föreslår att man bör sträva till att klargöra under vilka omständigheter lokala undantag från EU:s handelsförbud är möjliga.

Förkortningen RESOCO står för Regional solutions for mitigating seal fishery conflict in the Baltic Sea - Interdisciplinary synthesis

RESOCO projektet blev finansierat 2020 av Nordiska ministerrådets Fiskeriprogram och projektet avslutades med ett (hybrid)seminarium i Vik, Helsingfors 23-24.8.2022. Projektets samlade material kan följas här: <https://www.luke.fi/en/projects/resoco>.

Gråsäl och fiskaren Olli Väälälä.

Foto: Esa Lehtonen

[luke.fi/en/projects/resoco](https://www.luke.fi/en/projects/resoco).

De som jobbade i projektet från Naturresursinstitutet var: Kristina Svells och Pekka Salmi, samhällsvetenskapliga fiskeriforskare, Petri Suuronen och Esa Lehtonen, specialister på tekniska fiskeriåtgärder i sälfrågor. Från Sverige var två universitet med; Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) Sara Königson och Sven-Gunnar Lunneryd, båda forskare i fiskemetoder och fiskeriteknologi. Från Lunds universitet deltog Åsa Waldo som forskat kring kustsamhället och samhällsproblem mellan naturskyddet av säl och fiskerisektorn. Från Danmark deltog Ålborg universitet, Nelson Coelho som forskar i miljörett och Naja Dyrendom Graugaard som arbetat med socio-kulturell användning av säl på Grönland. Från Universi-

Lax riven av säl.

Foto: Petri Suuronen

tet i Tartu deltog Markus Vetemaa som är fiskeribiolog och direktör för det Estlands Marina institut. Från Åland deltog Viktor Eriksson som är kock, jägare och engagerad i lokal utveckling. Viktor bidrog med kunskap om den åländska kontexten, tillvaratagning och jakt.

Ett annat projekt som behandlat liknande frågeställningar i Finland är Lukes projekt RECOFI som publicerat en rapport på finska (kan översättas till svenska som

"Medel för att mildra konflikter mellan säl och fiskerisektorn"): Salmi, P., Suuronen, P., Svells, K., Lehtonen, E., Veneranta, L. (2022). Hylkeiden ja kalatalouden välisten konfliktien lieventämiskeinot. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 81/2022.

<http://urn.fi/URN:BN:978-952-380-516-3>
<http://ISBN:978-952-380-516-3>

Kristina Svells,

Naturresursinstitutet, Luke